

73025183-9	17/05/2020	ידיעות אחרונות - כותרת	עמוד 28	1/2	27.3x34.74
עד - ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה בהבניתחומי הרצלי - 84260					

24 שעות

ישראל שמה פס על בית המלוכה, נתניהו אפילו לא התקשר לנודך את המלך לפני הרמדאן

המלך עבדאללה הזהיר בסוף השבוע מסיפוח ביהודה ושומרון שיעלה את ישראל וירדן על מסלול התנגשות. סמדר פרי שוחחה בימים האחרונים עם בכירים בירדן ושמעה את הגרסה שלהם להידרדרות היחסים בין שתי המדינות לשפל של כל הזמנים, וגם למה ביטול הסכם השלום זאת בהחלט אופציה ריאלי

סמדר פרי

לישראל גרמה לזעם עצום ברחוב הירדני. "אילו אחד מהמקרים היה מתרחש בימי רבין, אולמרט או ברק - זה היה נפתר בשקט בין המנהיגים", אומר מחאסנה. "עם נתניהו זה לא עובד. לא אכפת לי".

"כל המקרים הללו", מסכים איש ביטחון יש-ראלי בכיה, "בוודאי לא תרמו למערכת היחסים. נכון, גם הצד השני לא חף מטעויות וצריך להגיד את זה. אבל כשראש הממשלה נתניהו מפיגין קוד מתמשך כלפי ירדן, התקריות האלה מקבלות עודף משקל ומעכירות עוד יותר את האווירה". דאוד כותאב הוא עיתונאי ירדני ותיק ממוצא פלסטיני, המקושר היטב במסדרונות השלטון בעמאן. גם כותאב, במיוחד אחרי פגישה עם שר החוץ הירדני, איימן ספרי, צופה פיצוץ בין ישראל לירדן. "יש חשדנות גדולה כלפיכם", הוא מסביר. "אחרי שרבין יצר מערכת יחסים חמה כל כך עם המלך חוסיין והשאיר אחריו בסיס ליחסים טובים עם בנו, המלך עבדאללה, היחסים האלה הורעו בבת אחת בעידן נתניהו. אם לומר את האמת, אני לא בטוח שנתניהו מבין עד הסוף על מה הוא מוותר בזירה הירדנית, ומה יהיה המחיר של זה".

נתניהו יכופף את גני

בשבועיים האחרונים, במקביל להסכם בין נתניהו לגני, יצרה עמאן שורה של מגעים עם מדינות בעולם בבקשה שיפעילו לחצים על ירושלים לא לספח שטחים בגדה המערבית. לפחות ארבעה שרי חוץ באירופה שמעו דברים קשים במיוחד משר החוץ הירדני. מישהו בישראל נבהל? "הסכם השלום עם ירדן לא יתבטל אבל ימשיך להתרוקן מתוכן", מעריך כותאב. "זה יהיה מהלך חריף יותר מרק החזרת השגריר הירדני הביתה. אני

ההתעלמות שלכם מירדן. שימו לב שלאזרחי ישראל, מהימין או מהשמאל, לא אכפת מה שלום הזה. זאת אדישות מזוהה כאילו הציבור הישראלי לוקח אותנו כמוכנים מאלינו, בעוד נתניהו שם פס ארוך על בית המלוכה. אפילו לא טרח להרים טלפון, לפני שבועיים, למלך עבדאללה לצאת ידי חובת הברכה לחודש צום הרמדאן".

ממשלת האחדות עם גני ואשכנזי לא גורמת לך למעט אופטימיות?

"נראה לי שישאל החדשה, נתניהו יחד עם השותפים מכחול לבן, פשוט מחקו את ירדן. יחד עם זה, אני יודע שגני ואשכנזי מכירים היטב מתקופת שירותם הצבאי את הזירה הירדנית. אני גם יודע שהיו להם מחשבות חיוביות על תפקודה הביטחוני של ירדן. איפה הם עכשיו? אם בעבר דיברנו על מסחר וחקלאות בנוסף לענייני הביטחון, זה לא קיים יותר. מצאתם לכם אפיקי התעניינות חדשים במפרץ הפרסי, ודחתם את ירדן עמוק בתוך הכיס".

היחסים עם ירדן נכנסו לקיפאון עמוק עוד לפני תוכנית השלום של טראמפ והכותרות על סיפוח. כאילו שהיחסים הקרים ממילא בין המלך עבדאללה לנתניהו לא הספיקו, העיבו על היחסים בין המדינות שורה של תקריות מביכות. השופט הירדני ראיד ועיתר שנורה למוות בידי מאבטחים ישראלים בגשר אלנבי; שני הצעירים הירדנים שנעצרו אצלנו אחרי ביקור בגדה המערבית ושוחרו רק לאחר שהשגריר בתל-אביב חזר במחאה לעמאן; הסירוב הירדני להאריך את הריבונות הישראלית בנהריים וצופר; וכמובן התקרית בשגרירות הישראלית בעמאן שהסיי תיימה בהרג של שני ירדנים על ידי מאבטח השגרירות. העובדה שהמאבטח שירה בשניים התקבל בחום בלשכת נתניהו לאחר שנמלט

בצינורות דיפלומטיים, אלא להתבטא באופן גלוי. "סיפוח שטחים מצד ישראל יוביל להתנגשות גדולה איתנו", הוא הזהיר בראיון ל"דר שפיגל" הגרמני. "אני לא רוצה לאיים או ליצור פחד אבל אנחנו בוחנים את כל האפשרויות", אמר המלך ובכוונה העניק תשובה עמומה לשאלה אם גם ביטול הסכמי השלום עומד על הפרק.

"ברחוב שונאים את ישראל"

בתוך אווירת הקיפאון עם ירדן, והגבולות הסגורים בגלל הקורונה, הצלחתי השבוע לתפוס בטלפון את ד"ר דורייד מחאסנה, בכיתו שבעמאן. אנחנו מכירים כמעט 30 שנה, מאז נפתח המשא ומתן על הסכמי השלום. ד"ר מחאסנה כיהן אז כיו"ר ועדת המים. כיום הוא מנכ"ל חברת האנרגיה אדאמה, שומר על קשר הדוק עם גורמי הממשל והסקטור המסחרי בעמאן. "תרשי לי להיות מנומס כשאני קובע כי היחסים נמצאים היום במקום הכי נמוך שידענו מאז 1994, כש נחתמו הסכמי השלום", הוא מצהיר. "האמת היא שאני לא מבין איך הגענו למצב שבו לאף אחד לא אכפת מהירדן: הסיפוח הוא עניין אידיאולוגי אצל נתניהו בלי לחשוב על הצד השני. בירדן הסיפור שונה לגמרי: ברחוב, צריך להודות, ממש שונאים אתכם, בחוגי המסחר עולות טענות קשות על הגבלות ישראליות בהעברת סחורות לגדה המערבית. אתם מתעלמים מהמצב הכלכלי הקשה של ירדן. נכון, יש יחסים במישור הביטחוני, שם זה עובר טוב, אבל אני מודיע שאפילו הקשרים הטובים הללו הצטמצמו. אנשי הצבא עושים רק מה שצריך. אני יודע שהמפקדים שטח מכירים אחד את השני, יש הבנה, יש גם כבוד, אבל יכול היה להיות הרבה יותר. אני ממש לא תופס את

לא מעט גורמים שנפגשו עם המלך עבדאללה לאחרונה ש"עו ממנו כי יחסי ישראל וירדן נמצאים בשפל של כל הזמנים". בשיחה עם בכירים בממשלו הסי

ביר המלך את הרברים מהצד שלו ותיאר כיצד אביו המנוח, המלך חוסיין, וראש ממשלת ישראל יצחק רבין נאבקו קשה כדי להשיג את הסכמי השלום. "שני הצדדים ישבו יחד כי היה להם אמון זה בזה איך להשיג שלום שיתקבל בשני העמים", אמר המלך. "ועכשיו, כבר שנתיים שאנחנו לא מצליחים לנהל דו-שיח עם נתניהו על הנושאים החשובים. תשומת הלב של נתניהו ירדה רדומה, אל המפרץ הפרסי, ואנחנו כאילו נמצאים עמוק בתוך הכיס שלו".

כשהמלך עבדאללה מדבר על "הנושאים החשובים" הוא מתכוון בעיקר לתוכנית של ישראל לספח שטחים ביהודה ושומרון בעקבות תוכנית השלום שהציג ממשל טראמפ. כפי שרואים זאת בארמון המלך - סיפוח ישראלי הוא איום ישיר על יציבות המשטר בעמאן. "נתניהו יעשה הכל כדי לסכל מדינה פלסטינית בגדה המערבית", מבהיר בכיר בארמון בעמאן ומעלה את החשש כי בישראל ישלפו מהמגירה את התוכניות הישנות להקמת מדינה פלסטינית בשטחה של ירדן על חשבון משטרו של המלך. "ירדן לוקחת בחשבון את כל האופציות, לא נשב בשקט", מזהיר הבכיר ומוכיח לי את המהלך של המלך להחיל ריבונות ירדנית על נהריים וצופר למרות הבקשות מירושלים להאריך את הסכם החכירה עם ישראל. "המלך הגיע להתפלל בשני המקומות בחברת בנו, יורש העצר חוסיין. זה היה מסר ברור וזאת הייתה רק ההתחלה כי למלך אין מה להפסיד". בסוף השבוע כבר בחר המלך עבדאללה לא להסתפק בשיחות סגורות ובאזהרות שמועברות

26.72x34.03	2/2	עמוד 29	ידיעות אחרונות - כותרת	17/05/2020	73025184-0
עד - ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה בהינתחומי הרצלי - 84260					

סעודיה והגנסיכויות. שם נמצא, מבחינתו, העתיד של ישראל ביחסים המדיניים במזרח התיכון. הוא רוצה שהקשרים במפרץ לא יקבלו רק תרגום כלכלי אלא יובילו אותו קרוב יותר לאיראן. המטרה של נתניהו היא להתמורר עם הבעיה האיראנית ביחד עם נסיכויות המפרץ וסעודיה, שעוונת את האיראנים לא פחות מישראל". לעומת מנסור, יש כאלה שכן מאמינים כי לגנץ ואשכנזי יש תפקיד מכריע בשימור היחסים עם ירדן. אחר מהם, ד"ר ערנאן אבו-עודה, שמילא גם הוא תפקידי מפתח בהשגת השלום עם ירדן. אבו-עודה דווקא ממליץ להזמין את גנץ ואשכנזי לארמון המלך בעמאן לשיחה גלויה. "המלך צריך להסתכל לגנץ בעיניים, ולומר מה שהוא חושב. השיחה הזאת חשובה גם אם תהיה לא נעימה. אני לא הייתי בוחר להזמין את נתניהו כי אין דרך לדעת לאן זה יוביל, אבל בהחלט מסמן את גנץ ואשכנזי שיקשיבו ושיעבירו לנתניהו".

"הכל תלוי בטראמפ"

במערכת הביטחון הישראלית מקשיבים בעניין רב לאזהרות של המלך עבדאללה. "לצערי, בגלל התפקיד שלי, אני לא יכול לדבר בשמי", אומר קצין בכיר בצה"ל, "אבל הנושא הירדני בוער בי ואני רוצה להתבטא, בלי שזהותי תיחשף. אם תתקבל החלטת סיפוח, ירדן מבחינתה תהיה חייבת לפעול. המלך עבדאללה מדבר עכשיו

בכיר ירדני: "המלך הגיע להתפלל בנהריים וצופר בחברת בנו, יורש העצר חוסיין, לאחר שהריבונות על שני המקומות חזרה לירדן. זה היה מסר ברור שלמלך אין מה להפסיד וזאת הייתה רק ההתחלה"

בפומבי בעיקר לאוזניים הישראליות. אני מציע להתייחס אליו ברצינות ולהתחיל לחשוב, בדרג המדיני, איך מתקרבים אליהם, איך מייצרים שיתופי פעולה כלכליים שירדן משוועת אליהם". גם אלוף (במיל') עמוס גלעד, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה במרכז הבינתחומי בהר-צליה, מסכים שהיחסים עם ירדן בשפל של כל הזמנים. "כמו שאני רואה את הרברים, לנתניהו לא אכפת מירדן. נפתח לו, כך הוא מאמין, עולם חדש במפרץ ובסעודיה, ובשקט הוא הולך על הכיוון הזה. אגיד זאת חרימשמעות: ההחלטה אם יהיה סיפוח ישראלי תלויה באמריקאים. נתניהו לא ילך על זה בלי לקבל אישור מהנשיא טראמפ. מה הירדנים יעשו? אני מקווה מאוד שהשמועות על הסכמה בשתיקה בין המלך הירדני לבין האמריקאים נכונות. אם יהיה סיפוח, אני לא מעריך שהמלך יבטל את הסכם השלום, אבל יהיה כר-סום עמוק ביחסים. חשוב גם לזכור, שאחרי הכל, ישראל תלויה ביציבות המשטר בירדן". גם אפרים הלוי, ראש המוסד לשעבר, פסימי. "תהו שבו לכד מה יקרה אם ירדן שחוצצת בין ישראל לעיראק, עם הנוכחות האיראנית, תפסיק לשתף פעולה איתנו? מישהו נתן דעתו בכלל? אני חושד שנתניהו מאמין שאין עתיד למדינה הירדנית, ומצידו שהפליסטינים יקימו את מדינתם בירדן. הצמרת בירדן מוכנה להישבע שנתניהו הולך על סיפוח. במקרה כזה, המלך ינתק כל קשר עם ישראל".

"ישראל מרגישה שירדן בכיס שלה". המלך עבדאללה צילום: אי.פי.אי

בעמאן מתגעגעים לרבין. החתימה על הסכם השלום עם ירדן | צילום: אי.פי.

המלך חוסיין. אם יש אמון והבנה, אפשר לפתור בעיות אפילו בשיחת טלפון, כמו שעשו כל ראשי הממשלות הקודמים אצלנו. "בתקופת הנשיא אובמה", מסביר מנסור, "המלך ניסה לבנות קשרים עם נתניהו, אבל התרשם שהוא לא באמת רוצה למצוא פתרון לבעיה הפלסטינית. הניסיון הרע לימד אותנו שנתניהו אומר דברים שונים לכל מי שהוא מדבר איתו. למלך הוא מחלק הבטחות, ומיד משמיע גרסה שונה לגמרי לציבור בישראל. למלך אין אמון בנתניהו ולכן היחסים קרים. נתניהו, מצידו, מאמין שירדן לא חשובה עבור ישראל. הוא עסוק עכשיו בפיתוח יחסים עם

לקבוע שמעולם לא הסתמנה צינה כזאת. אפילו גנץ ואשכנזי, שידועים היטב עוד מתקופתם כרמטכ"לים איך באמת נראית מערכת הקשרים עם ירדן, החליטו עכשיו להיעלם". גנץ מתנגד לסיפוח. הוא השמיע אמירות ברורות בעניין הזה. "נתניהו יכופף אותו", עונה מנסור בביטחון עוד לפני שאני מסיימת את דבריי. תגיד, אני מחליטה לדלג הישר לנושא הב-עייתי, למה אין שום יחסים בין המלך עבדאללה לנתניהו? למה זה לא עובר? אחרי הכל, לא צריך להתאהב. לא חייבים לחזור על נוסחת רבין עם

חושב שאנשי הביטחון בישראל ירגישו הכי טוב את הפגיעה בשיתוף הפעולה. לא פשוט להתעורר בבוקר ולגלות שהיחסים עם ירדן, שהשקעתם בהם לא מעט מאמצים, התפוגגו בבת אחת". ואילו פרופ' עומר באטוחי מהחוג למרעי המדינה בעמאן מזהיר מפני הכוונה לקיים כנס משולש בקהיר נגד הסיפוח בהשתתפות נציגים בכירים מירדן, מצרים והרשות הפלסטינית: "למפגש כזה יהיו השלכות קשות על מערכת היחסים האזורית עם ישראל". איך שלא נבחר את מערכת היחסים בין המדינות, מדובר בשלום מוחמץ. אם נסתכל רק על מערכת היחסים הביטחוניים: הגבול המשותף של ישראל עם ירדן הוא הארוך ביותר (400 ק"מ); ירדן חוצצת בינינו ובין עיראק שבה גוברת ההשפעה האיראנית ובנוסף, לישראל ולירדן מפגש גבולות משותף עם סוריה. "אייאפשר לה מעיט בחשיבות של התפקיד הירדני בשמירה על הביטחון בגבול ישראל", אומר לי הגנרל (במיל') מנסור אבו-ראשה, דמות מפתח ביחסים עם ירדן, שזוכה להערכה ולכבוד גם בצד הישראלי. הסיפור של "גנרל מנסור", כך קוראים לו אצלנו בחיבה גדולה, מרתק. הוא מחובר להסכמי השלום מראשיתם, מגיע לעיתים קרובות לישראל, מכיר אצלנו היטב אנשי ביטחון, פקידים בכירים ושרים. מנסור מעביר מסרים מכאן ומשם, מדלג בין לשכות ומשרדים, ומנהל אינספור פגישות אישיות. אין כמעט בצד הישראלי מי שלא מחבב ורוכש אמון ל"גנרל" שמקפיד להתרחק מהתקשורת. לא מתראיין כאן, גם לא אצלו בבית. השבוע מנסור הפתיע אותי בדבריו הנוטים, ובעיקר בעובדה שהסכים לפרסום בשמו, "כי המצב רע מאוד. אני יכול לקבוע בצער שאפילו היחסים הביטחוניים נמצאים עכשיו ברופיל נמוך. אמת, גם בגלל הקורונה, אבל כמי שמכיר את מערכת הקשרים בין המדינות, אני יכול